

Gracious Wisdom: What Knowledge Are We Praying For? (Honen HaDa'at)

Rabbi Elie Kaunfer – kaunfer@hadar.org

Rabbinic Yeshiva Intensive 2023 / 5783

You grace people [Adam] with knowledge And teach humans [Enosh] discernment Grace us from You Knowledge, discernment, and intelligence [or: wisdom, discernment and knowledge – Nusah Sefard] Blessed are You, YHVH, who graces knowledge.	אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת. וּמְלַמֵּד לְאֶנוֹשׁ בִּינָה: חַנּוּן מֵאַתָּךְ דַּעַת בִּינָה וְהַשְׁכָּל [חֻקְמָה בִּינָה וְדַעַת] בָּרוּךְ אַתָּה ה', חוֹנֵן הַדַּעַת
Grace us, our Father, With knowledge from You [And teach us] discernment and wisdom from Your Torah [Lighten our eyes to follow Your mitzvot] Blessed are You, YHVH Who graces knowledge <i>Eretz Yisrael version of blessing</i>	חַנּוּן אֲבִינוּ דִּיעָה מֵאַתָּךְ [וּלְמִדּוֹן] בִּינָה וְהַשְׁכָּל מִתּוֹרַתְךָ [הָאִירָה עֵינֵינוּ לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתֶיךָ] בָּרוּךְ אַתָּה יי חוֹנֵן הַדַּעַת

God YHVH formed the Human from the dust of the earth blowing into his nostrils the breath of life: the Human became a living being. God YHVH planted a garden in Eden, in the east, and placed there the Human who had been fashioned. And from the ground God YHVH caused to grow every tree that was pleasing to the sight and good for food, with the tree of life in the middle of the garden, and the tree of knowledge of good and bad... And God YHVH commanded the Human, saying, "Of every tree of the garden you are free to eat; but as for the tree of knowledge of good and bad, you must not eat of it; for as soon as you eat of it, you shall die." ...but God knows that as soon as you eat of it your eyes will be opened and you will be like divine beings who know good and bad." Then the eyes of both of them were opened and they perceived that they were naked; and they sewed together fig leaves and made themselves loincloths.... And God YHVH said, "Now that humankind has become like any of us, knowing good and bad, what if one should stretch out a hand and take also from the tree of life and eat, and live forever!"	(ז) וַיִּצְרֶה יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֹפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: (ח) וַיֹּטֶעַ יְהוָה אֱלֹהִים גֶּן־בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיִּשָּׁם שָׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: (ט) וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ נֹחֵם לְמִרְאָה וטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע: ... (י) וַיֹּצֵא יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ־הָגֶן אָכַל תֹּאכַל: (יז) וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אָכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת: ... (ה) כִּי יֵדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אָכַלְכֶם מִמֶּנּוּ וּנְפַקְחוּ עֵינֵיכֶם וְהִיִּיתֶם כְּאֱלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע: ... (ז) וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עִרְמָם הֵם וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ תְּאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חִגְרֹת: ... (כב) וַיֹּאמְרוּ יְהוָה אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לִדְעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה פֶּן־יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֲיִי לָעַלָּם:
	בראשית פרק ב - פרק ג

As it is taught (in a Baraita): The tree that Adam the First ate from [what was it?]...R. Yehuda said: It was wheat, for a baby doesn't know how to call "Abba" and "Imma" until it tastes the taste of wheat. <i>Bavli Berakhot 40a and Sanhedrin 70b</i>	דתניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון ...רבי יהודה אומר: חטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מ
--	---

Adam knew his wife again, and she gave birth to a son, and she called his name Shet, because God has provided me (<i>shat</i>) another offspring instead of Hevel, whom Kayin killed. And Shet also had a child, and he called his name Enosh; It was then that people began to invoke YHVH by name. <i>Genesis 4:25-26</i>	(כה) וַיֵּדַע אָדָם עוֹלָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וַיֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת כִּי שֵׁת־לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחֲרַי תַּחַת הָבֶל כִּי הָרְגוּ קַיִן: (כו) וּלְשֵׁת גַּם־הוּא יָלַד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֵנוֹשׁ אִזּוֹ הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יְקֹוֹק: בראשית פרק ד
Rebbe said: I am surprised! How did they cancel “who graces with knowledge” on Shabbat! If there is no knowledge, whence prayer/Amidah? <i>Yerushalmi Berakhot 4:4; 8b</i>	דרכי אמר תמיה אני היאך בטלו חון הדעת בשבת אם אין דיעה מניין תפילה תלמוד ירושלמי (ונציה) מסכת ברכות פרק ד
“Then they began (<i>huhal</i>)” (Gen 4:26) – the language of <i>hullin</i> – profane. To call the names of people and the names of nature by the name of the Holy Blessed One, in order to do idolatry and to call them by divinity. <i>Rashi to Gen 4:26</i>	(כו) אז הוחל - (לשון חולין) לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקדוש ברוך הוא לעשותן עבודה זרה ולקרותן אלהות רש"י בראשית פרק ד פסוק כו
Four things happened in the generation of Enosh...and they became vulnerable to demons. They were responsible themselves for becoming vulnerable to demons, for they argued: What is the difference whether one worships an image or worships man? Hence it is written: “Then man became degraded (<i>huhal</i>) to call upon the name of YHVH” (Gen 4:26). <i>Genesis Rabbah 24:6, p. 235</i>	[זה ספר תולדות] ארבעה דברים נשתנו בימי אנוש...ונעשו חולין למזיקים אמר ר' יצחק הן הן שגרמו לעצמן ליעשות חולין למזיקין מה בין דגחין לצלמה לדגחין לבר נש אז הוחל לקרא בשם י"י (בראשית ד כו). בראשית רבה כד ד"ה

When Enosh was born, “it was then that men began (*huhā*) to invoke the Lord by name.” (4:26). This is interpreted by Rashi to mean that people began to call human beings and natural phenomena by God’s name. At that time, in other words, people lost the capacity to discriminate between God, man, and nature. A linguistic rigor was lost. And at that time, by no coincidence, “a third of the world was flooded by the overflowing ocean” (Rashi. 6:4). This can, of course, be read as sin and punishment; it can also be read as an objective correlative for the blunted distinctions and misarticulations, by which people then defined themselves and their place in the world.¹

¹ Aviva Zornberg, Genesis: The Beginnings of Desire (Philadelphia: Jewish Publication Society, 1995), p. 50.

See I have called by name Bezalel son of Uri son of Hur of the tribe of Judah. I have endowed him with a divine spirit of wisdom, discernment, and knowledge in every kind of craft to make designs for work in gold, silver, and copper... <i>Exodus 31:2-4</i> And Moses said to the Israelites: See, YHVH has called by name Bezalel, son of Uri son of Hur, of the tribe of Judah. [God] has endowed him with a divine spirit of wisdom, discernment, and knowledge in every kind of craft. <i>Exodus 35:30-31</i>	(ב) רָאָה קִרְאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אֹרִי בֶן־חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה: (ג) וַאֲמַלְא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה: <i>שמות פרק לא</i> (ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְקֹנֶה בְשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן־אֹרִי בֶן־חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה: (לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה בִּתְבוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה: <i>שמות פרק לה</i>
--	--

The blessed God, who is great in knowledge/ Prepared and worked on the rays of the sun <i>Daily Shaharit</i>	אֵל בְּרוּךְ גָּדוֹל דָּעָה, הַכִּין וּפָעַל זִהְרֵי חֲמָה,
Knowledge and understanding surround Him...Good are the lights that our God created. [God] fashioned them with knowledge, understanding and discernment. <i>Shabbat Shaharit</i>	דָּעַת וּתְבוּנָה סִבְבִּים אוֹתוֹ... טוֹבִים מְאֹד שֶׁבָּרָא אֱלֹהֵינוּ, יִצְרָם בְּדַעַת בְּבִינָה וּבְהַשְׁכָּל,
Blessed are You, YHVH, our God, king of the universe, who by His word brings on evenings, with wisdom opens the gates, and with understanding changes the seasons...and separates between day and between night. <i>Arvit Blessing 1</i>	בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעְרִיב עֶרְבִים, בְּחָכְמָה פּוֹתֵחַ שַׁעֲרִים, וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עֵתִים, ... וּמַבְדִּיל בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה

“I will fill him [Bezalel] with the spirit of God, with wisdom...” (Ex 31:3) He already had wisdom. This is to teach you that the Holy Blessed One only fills one with wisdom if one already had some in him....when the Holy Blessed One sees a person with the spirit of wisdom, God fills them up. This is “I will fill him with the spirit: - for he already had it. <i>Midrash Tanhuma VaYakhel 2</i>	ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה שכבר היתה בו חכמה למדך שאין הקדוש ברוך הוא ממלא חכמה אלא למי שיש בו כבר... והקב"ה כשרואה באדם שיש בו רוח חכמה ממלאו, הוי ואמלא אותו רוח שכבר היה בו. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת ויקהל סימן ב
---	--

“Wisdom” (חכמה) is what a person hears from others and learns (makes his own). “Discernment” (תבונה) is understanding a matter by one’s own intelligence deducing it from the things one has already learned. “Knowledge” (דעת) means holy inspiration. <i>Rashi to Ex 31:3</i> Wisdom (חכמה) – from learning Discernment (תבונה) – from one’s self Knowledge (דעת) – who learns something from another thing <i>Lekah Tov, Exodus 35:31, p. 107b</i> Wisdom (חכמה) – refers to what one learns from a teacher Discernment (תבונה) – What a person arrives at on one’s own without a teacher Knowledge (דעת) – refers to what a person discovers through research and investigation <i>Saadia Gaon, in Torah Sheleimah, vol 23, p. 32, n.121</i>	(ג) בחכמה - מה שאדם שומע מאחרים ולמד: ובתבונה - מבין דבר מלבו, מתוך דברים שלמד: ובדעת - רוח הקדש: וימלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת. גדולה חכמה שבחר בה הקדוש ברוך הוא, רש"י שמות פרק לא פסוק ג החכמה מלימוד, התבונה מעצמו, הדעת הלומד דבר מדבר: פסיקתא זוטריתא (לקח טוב) שמות פרשת ויקהל פרק לה סימן לא חכמה – נופלת על מה שהאדם לומד מרבו, ותבונה תורה על פי על מה שהאדם מגיע אליו בעצמו בלי מורה, ובדעת – נופלת על מה שהאדם ימצא על ידי חקירה ודרישה סעדיה גאון
--	---

12 Moses said to YHVH, “See, You say to me, ‘Lead this people forward,’ but You have not made known to me whom You will send with me. Further, You have said, ‘I know you by name, and you have, indeed, gained My grace.’ 13 Now, if I have truly found grace in Your eyes, pray let me know Your ways, that I may know You and continue in Your grace. Consider, too, that this nation is Your people.”... 16 For how shall it be known that Your people have gained Your grace unless You go with us, so that we may be distinguished, Your people and I, from every people on the face of the earth?” 17 And YHVH said to Moses, “I will also do this thing that you have asked; for you have truly found grace in My eyes and I know you by name.” 18 [Moshe] said, “Oh, let me behold Your Presence!” 19 And [God] answered, “I will make all My goodness pass before you, and I will proclaim before you the name YHVH, but I shall grant grace to whom I grant grace, and have compassion for whom I have compassion. <i>Ex. 33:12-13;16-19</i>	(יב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְקֹוֹק רְאֵה אֶתָּה אֹמֵר אֵלַי הֵעַל אֶת־הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֶת אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח עִמִּי וְאַתָּה אֹמֵר תִּדְעֵנִי בְּשֵׁם וְגַם־מִצָּאת חַן בְּעֵינַי: (יג) וְעַתָּה אִם־נָא מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי נָא אֶת־דַּרְכְּךָ וְאִדְעֶךָ לְמַעַן אֶמְצֵא־חַן בְּעֵינֶיךָ וּרְאֵה כִּי עִמָּךְ הִגֹּוֹי הַזֶּה:... (טז) וּבִמְהֵרָה יוֹדַע אֲפֹא כִּי־מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעִמָּךְ הֲלוֹא בְּלִכְתְּךָ עִמָּנוּ וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעִמָּךְ מִכָּל־הָעָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה: פ (יז) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֶל־מֹשֶׁה גַּם אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֲעֲשֶׂה כִּי־מִצָּאת חַן בְּעֵינֶיךָ וְאִדְעֶךָ בְּשֵׁם: (יח) וַיֹּאמֶר הָרָאנִי נָא אֶת־כְּבֹדְךָ: (יט) וַיֹּאמֶר אֲנִי אַעֲבִיר כָּל־טוֹבִי עַל־פְּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְּשֵׁם יְקֹוֹק לְפָנֶיךָ וְחִנֵּיתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲחֹן וְרַחֲמֵתִי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם: <i>שמות פרק לג</i>
---	---

Cause us to discern, YHVH our God, to know Your ways. <i>Bavli Berakhot 29a</i>	הבינו ה' אלהינו לדעת דרכיך <i>תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כט עמוד א</i>
---	---

God heard their cried, and God remembered His covenant with Avraham, Yitzhak and Yaakov. God saw the children of Israel and God knew. <i>Exodus 2:24-25</i>	(כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: (כה) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים: שמות פרק ב
Do not oppress the stranger. You know the stranger for you were strangers in the land of Egypt. <i>Exodus 23:9</i>	(ט) וְגֵר לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם יֹדְעֵתֶם אֶת־נֶפֶשׁ הַגֵּר כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: שמות פרק כג

